

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ТК У 2008—2009 РОКАХ

Т. Гордієнко, кандидат технічних наук, начальник відділу НДІ стандартизації, ДП «УкрНДНЦ проблем стандартизації, сертифікації та якості», м. Київ

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ОЦЕНИВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫХ ТК В 2008—2009 ГОДАХ

Т. Гордиенко, кандидат технических наук, начальник отдела, НИИ стандартизации, ГП «УкрНИУЦ проблем стандартизации, сертификации и качества», г. Киев

SOME ASPECTS FOR ESTIMATION OF ACTIVITY EFFICIENCY OF NATIONAL TC IN 2008—2009

T. Gordiienko, Candidate of Technical Sciences, Department Chief, Research Institute of Standardization, «Ukrainian Research and Training Centre for Standardization, Certification and Quality Problems» State Enterprise, Kyiv

ВСТУП

Національні ТК відіграють значну роль у наближенні якості та безпечності нашого життя і продукції до європейського і світового рівнів, безпосередньо створюючи узгоджену систему нормативних документів (НД), розробляючи національні стандарти та впроваджуючи на національному рівні шляхом гармонізації пріоритетні європейські та міжнародні стандарти.

Ефективна та злагоджена діяльність ТК можлива за умови її централізованої координації, впорядкування номенклатури ТК з урахуванням вимог чинних НД, документів міжнародних та регіональних організацій, постійного аналізу і встановлення пріоритетних напрямів стандартизації у всіх сферах діяльності.

МЕТОДИЧНЕ ТА КОНСУЛЬТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТК

Станом на 30.04.2010 в Україні функціонує 153 ТК у різних сферах діяльності, секретаріати яких ведуть організації, установи, вищі навчальні закла-

У статті проведено аналіз та розглянуто деякі аспекти оцінювання ефективності діяльності національних технічних комітетів стандартизації (ТК) України у 2008—2009 роках. Визначено умовні критерії оцінювання, розглянуто проблеми оптимізації та вдосконалення структури ТК.

ди, науково-дослідні та проектно-конструкторські інститути, науково-виробничі об'єднання. У системі Держспоживстандарту функціонує 16 ТК. Згідно з їх розподілом за галузями та об'єктами стандартизації за [1] домінують ТК агропромислового комплексу і машинобудування (рис. 1). За територіальним розташуванням на першому місці стоять м. Київ і Київська обл. — 69 ТК, друге і третє місця відповідно посідають Харківська обл. — 22 ТК і Дніпропетровська обл. — 11 ТК (рис. 2).

Діяльність ТК регламентується чинним законодавством [2], нормативно-правовими актами та НД у сфері стандартизації [3—8]. Згідно з цими документами на ТК, зокрема, покладаються функції з розроблення, розгляду та погодження проектів стандартів, щорічне звітування про роботу, проведену в звітний період. Узагальнена інформація про стан, звітування, подання на перезатвердження положень про ТК та інша інформація подані у табл. 1 [9].

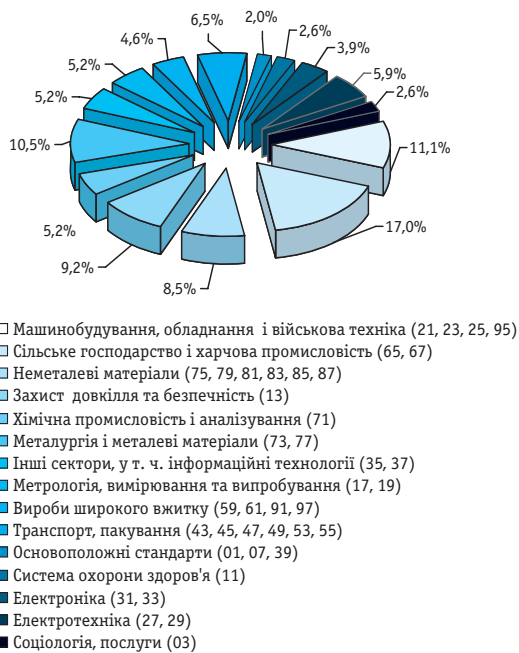

Рис. 1. Розподіл ТК за галузями та об'єктами стандартизації згідно з кодами ДК 004

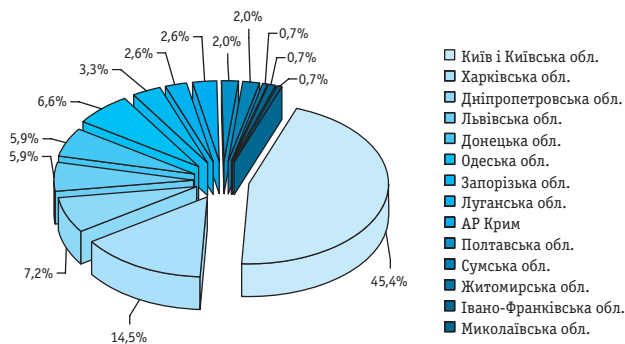

Рис. 2. Розподіл ТК за територіальним розташуванням

Рис. 3. Динаміка перезатвердження положень ТК та надання звітів за роками

За останні п'ять років спостерігалась стійка тенденція до відсутності звітів та даних про окремі ТК. За централізованої координації роботи національних ТК у період 2005—2009 років кількість наданих щорічних звітів про їхню роботу збільшилась, так само як і кількість затверджених положень про ТК, приведених у відповідність до Типового положення про ТК (рис. 3).

ТК не завжди дотримувались терміну надання звітів — 25 грудня поточного року і, як правило, основна маса звітів надходила у 1 кв. наступного за звітуванням року. Тому кількість звітів про роботу в 2009 році менша, ніж у попередні роки [9].

Протягом 2005—2009 років ДП «УкрНДНЦ» здійснювався аналіз пропозицій стосовно створення нових ТК, розширення сфер діяльності функціонуючих ТК, готувались та надавались відповідні експертні висновки до Держспоживстандарту.

Таблиця 1. Стан перезатвердження положень ТК, звітування та оновлення контактної інформації за роками

Стан діяльності	Рік, кількість (%)				
	2005	2006	2007	2008	2009
Загальна кількість ТК, з них:	151	152	148	152	155
створено	2	3	3	3	3
ліквідовано	—	2	7	—	—
перезатвердили свої положення	—	56 (37 %)	71 (48 %)	85 (56 %)	88 (56,7 %)
подали положення на експертизу або доопрацювання	—	57 (37 %)	51 (34 %)	42 (27 %)	29 (12 %)
не подавали положення на перезатвердження	—	39 (26 %)	26 (17,5 %)	25 (16 %)	38 (25 %)
надали звіт про роботу	94 (62 %)	120 (79 %)	121 (81 %)	126 (82 %)	115 (74 %)
оновили контактну інформацію	134 (89 %)	100 (66 %)	121 (82 %)	95 (63 %)	108 (70 %)
мають дієву електронну пошту	140 (92 %)	144 (95 %)	144 (97 %)	143 (94 %)	147 (94,8 %)
мають власний веб-сайт чи сторінку в Інтернеті	—	58 (38 %)	64 (43 %)	64 (42 %)	64 (41 %)

Таблиця 2. Інформація про новостворені ТК у 2005—2009 роках

Рік	№ ТК	Назва ТК	Примітки
2005	151	Меблі	
	152	Продукція кондитерська та харчоконцентратна	
2006	155	Радіотехнології	відновлено діяльність
	156	Прилади для вимірювання маси, сили, деформації та визначення механічних характеристик матеріалів	
	157	Телекомунікації	
	90	Засоби вимірювання електричних і магнітних величин	
2007	158	Тваринництво: технології, племінна справа та відтворення	
	159	Землеробство	
	160	Субтропічне та декоративне рослинництво, озеленення і дизайн	
2008	161	Навігація і управління рухом	відновлено діяльність
	162	Керування енергетичними системами та пов'язані з ним процеси інформаційної взаємодії	
	163	Якість освітніх послуг	
	107	Технічний захист інформації (секретаріат передано до Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій)	
2009	164	Музейна справа та предмети колекціонування	ПК у складі ТК
	165	Індустрія безпеки	
	166	Клінічні лабораторні дослідження та системи для діагностики <i>in vitro</i>	
	146	ПК 4 Вимірювання витрат та кількості газів і рідин	

У 2005—2006 роках збільшилась кількість заявок від різних організацій щодо створення нових ТК. Частково це було пов'язано із значними обсягами фінансування окремих міністерств, насамперед Мінагрополітики. Протягом 2005—2009 років було надано 21 пропозицію щодо створення ТК, створено 14 ТК і відновлено діяльність 2 ТК (табл. 2). Окремі організації, які ініціювали створення нових ТК і претендували на ведення їхніх секретаріатів, не мали відповідної організаційно-технічної бази, наукового потенціалу і досвіду роботи у сфері стандартизації.

Проведений у 2005—2006 роках ДП «УкрНДНЦ» аналіз виявив, що окремі об'єкти стандартизації та сфери діяльності (за класами згідно з ДК 004) закріплені за двома і більше ТК, а деякі навіть дублюються. Це також стосувалось споріднених ТК, сфери діяльності яких вже закріплені наказами Держспоживстандарту. Тому, в подальшому об'єкти стандартизації відповідних ТК необхідно було узгодити під час розгляду положень про ТК й приведення їх у відповідність до чинних НД.

Станом на 30.04.2010 кількість положень про ТК, затверджених наказами Держспоживстандарту, складала 88 (56,8 %), 38 ТК не подавали на перезатвердження свої положення (25 %), 8 положень надіслані на затвердження, 19 перебували на доопрацюванні в ТК (12 %).

УЧАСТЬ ТК У РОБОТІ МІЖНАРОДНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

Аналіз участі національних ТК у роботі споріднених «дзеркальних» ТК міжнародних та регіональних

організацій стандартизації показав (рис. 4), що 68 ТК активно беруть участь у роботі 262 ТК та підкомітетів (ПК) Міжнародної організації стандартизації (ISO), у тому числі:

- 38 ТК у 126 структурних підрозділах ISO — у статусі активного члена;
- 45 ТК у 141 структурному підрозділі ISO — як спостерігачі;
- 1 ТК (ТК 18 «Лісові ресурси») веде секретаріат ISO/ТК 218 «Лісоматеріали».

Наразі 26 ТК України з стандартизації працюють у 124 технічних підрозділах Міжнародної електротехнічної комісії (IEC):

- 10 ТК — у 32 структурному підрозділі IEC — у статусі активного члена;
- 24 ТК — у 99 комітетах та підкомітетах IEC — як спостерігачі.

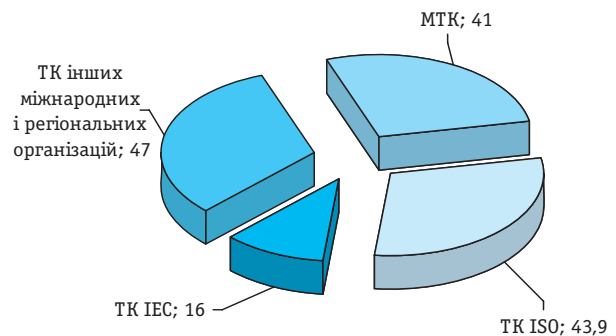

Рис. 4. Кількість ТК, які беруть участь у роботі ТК міжнародних та регіональних організацій стандартизації, %

покладені на них функції, однак не за весь визначений період;

- пасивні — ті, що не виконують покладені на них функції за встановлений період.

ТК, які надали звіти про свою роботу у 2008 році та які у цей період розробляли стандарти, віднесено до категорії активних або умовно активних ТК. Серед них є ТК, які порушують процедури своєї діяльності, зокрема:

- не погоджують у встановлені терміни стандарти, розроблені іншими ТК чи організаціями (ТК 22, ТК 23, ТК 41, ТК 69);

- не проводять в установленому порядку засідання ТК (ТК 41, ТК 153);

- не погоджують пропозиції до Плану національної стандартизації з профільним ТК (ТК 23, ТК 24);

- не залучають до виконання робіт усіх членів ТК.

ТК, що були класифіковані як пасивні, повинні або активізувати свою роботу, або бути попереджені про можливість передання функцій секретаріату ТК до іншої організації. Такі дії повинні виконуватись поетапно, з попередженням ТК, проведенням спільних консультацій між ТК, Держспоживстандартом, профільним центральним органом виконавчої влади (ЦОВВ) з залученням фахівців ДП «УкрНДНЦ». За відсутності пропозицій від профільних міністерств Держспоживстандарт може самостійно попередити ТК, які фактично не виконують роботи, та прийняти рішення щодо їхньої ліквідації.

Щодо ТК, сфера діяльності яких є актуальною, доцільним є проведення пошуку підприємств і організацій, що функціонують у конкретній сфері діяльності з подальшим зверненням до них з пропозицією взяти на себе виконання функцій секретаріатів певних ТК.

Робити висновки про ступінь активності роботи ТК можна лише за результатами комплексного аналізу з урахуванням сфери його діяльності, функцій, які здійснює кожен окремо взятий ТК та за встанов-

лений проміжок часу, наприклад, за два або три роки. Очевидно, що один рік не може братись за основу для прийняття висновку про активність чи пасивність ТК. Потрібно враховувати наявність фінансових ресурсів, технологічний процес, правила, процедури й час на розроблення, погодження, експертування й редагування національних стандартів. Інколи навіть два роки не можуть об'єктивно характеризувати роботу ТК, якщо враховувати актуальність його сфери діяльності.

Можливо доцільно аналізувати роботу національних ТК за трьома або більше критеріями і відповідними групами (сферами діяльності), які мають значення для визначення критеріїв ефективності його роботи.

Є певна група ТК, що працює в досить вузькій або спеціалізованій сфері й не потребує значних масивів стандартів, наприклад ТК 88 «Розроблення та поставлення продукції на виробництво». Є національні ТК, у сфері діяльності яких практично не розробляються міжнародні стандарти, зокрема в галузі харчової промисловості, озброєння та військової техніки. Такі ТК в основному розробляють національні стандарти.

Є ТК, які активно співпрацюють з міжнародними або регіональними ТК, розробляють значну кількість національних стандартів, гармонізованих з міжнародними і регіональними. Вони повинні враховувати як терміни розроблення стандарту, так і періодичність його перегляду або оновлення відповідних версій міжнародних і регіональних для підтримання на належному рівні фонду національних стандартів у своїй галузі діяльності.

Таким чином, умовні критерії ефективності діяльності національних ТК можна розподілити за такими рівнями:

- «високий рівень» — ТК з переважною гармонізацією міжнародних, європейських (регіональних) стандартів;

- «середній рівень» — ТК з середнім рівнем гармонізації;

- «низький рівень» — ТК з переважним розробленням національних стандартів.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Встановлено, що частина ТК не виконують покладених на них функцій, порушують процедури звітування, формування, погодження та подання пропозицій до плану національної стандартизації.

2. Держспоживстандарту за результатами моніторингу та у випадку виявлення ТК, які порушують процедури діяльності або не виконують покладених на них функцій, варто вживати відповідні заходи, охоплюючи передання функцій секретаріату до іншої організації. При цьому доцільно інформувати

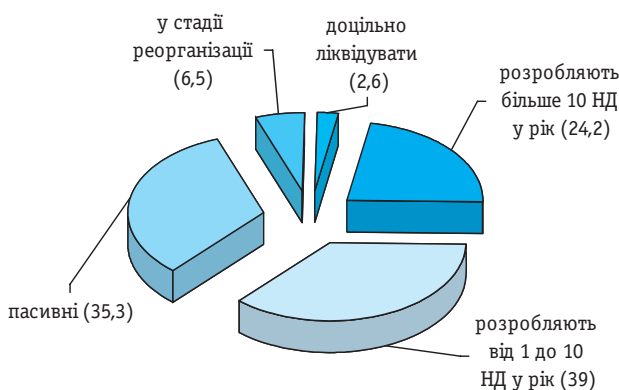

Рис. 5 Дані щодо кількості активних і пасивних ТК, %

